

Asia: VN/33727/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

Kalajoen Kristillinen Opisto kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Toiminnanohjauksen kokeilu on varsin poikkeuksellinen tapa kehittää koulutuksen säätelyä, eikä käsillä olevasta esityksestä täysin selviä, miten erilaisten koulutuksen järjestäjien tasavertainen asema kokeilun aikana ja sen jälkeen aiotaan varmistaa. Olemme erityisen huolissamme pienten, erikoistuneiden koulutuksen järjestäjien asemasta. Esitys kokeilulainsäädännöstä ei sisällä täsmällisiä tavoitteita, joihin kokeilulla pyritään. Esityksessä on vain vähäisesti otettu kantaa siihen, miten niiden koulutuksen järjestäjien, jotka eivät ole mukana kokeilussa, toiminta muuttuu kokeilun myötä. On selvää, että kokeilun vaikutukset ulottuvat myös niihin järjestäjiin, jotka eivät ole konkreettisesti mukana kokeilussa.

Kalajoen Kristillinen Opisto pitää hyvänä tavoitetta yksinkertaistaa ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmää sekä kehittää oppimisen tukea matalamman kynnyksen suuntaan. Muutokset ajoittuvat samaan aikaan, kun ammatillisen koulutuksen rahoitusta vähennetään. Yhtäaikaisesti tapahtuvien muutosten vaikutuksia on vaikea ennakoida. Koulutuksen järjestäjät eivät myöskään ole nähneet esityksessä mainittuja koelaskelmia esitetystä rahoitusmallista, jotta vaikutuksia voitaisiin arvioida ja niihin varautua koulutuksen järjestäjien tasolla.

Ammatillisen koulutuksen kokeilua koskevat säädösehdotukset

Toiminnanohjauksen kokeiluun valitaan enintään 40 koulutuksen järjestäjää. Tämä johtuu esityksen mukaan siitä, että kahdenvälisiä neuvotteluita koulutuksen järjestäjän ja opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa ei voida käydä koulutuksen järjestäjien määrän ollessa suurempi. Kalajoen Kristillinen Opisto on huolissaan, onko kokeilulainsäädäntöä koskevassa esityksessä kysymys ammatillisen koulutuksen keskittämisestä nykyistä pienemmälle määrälle järjestäjiä. Pienet koulutuksen järjestäjät tuottavat ammatillista koulutusta pääsääntöisesti erittäin kustannustehokkaasti ja laadukkaasti. Esityksessä ei juuri arvioida, minkälaiset vaikutukset kokeilulla olisi koulutuksen saavutettavuuteen alueellisesti ja sosiaalisesti. Kansanopistot tarjoavat

ammattillisen koulutuksen lisäksi muita koulutuspalveluja omilla alueillaan, ja ammatillisen koulutuksen keskittäminen vaarantaa samalla näiden koulutuspalvelujen järjestämisen.

Kokeilu on pitkäkestoinen ja koskee vain pientä osaa nykyisistä koulutuksen järjestäjistä. Kokeilun ulkopuolelle jääminen ei saisi vaarantaa koulutuksen järjestäjien toimintaedellytyksiä tutkintotarjonnan eikä rahoituksen näkökulmasta, ja mahdollisuudet toiminnan kehittämiseen tulee taata kaikille koulutuksen järjestäjille.

Kokeilua koskevan lakiesityksen 5§ kolmannen momentin mukaan tutkintoja ja osaamisaloja voitaisiin rajoittaa, mikäli niiden laaja järjestämisoikeus heikentäisi olennaisesti niiden koulutuksen järjestäjien toimintaedellytyksiä, jotka tämän lain voimaan tullessa järjestävät kyseistä koulutusta. Kansanopistot ovat ammatillisen koulutuksen järjestäjinä erikoistuneet kasvatus- ja ohjausalan koulutuksen järjestämiseen. Nykyiset tutkinnot ovat pitkälti syntyneet kansanopistojen aiemmin toteuttaman koulutuksen perusteella, ja kansanopistot ovat järjestäjinä kehittäneet vahvan osaamisen, laajat työelämäverkostot sekä toimintamallit niiden järjestämiseksi. Ne ovat osallistuneet tutkintojen uudistamiseen ja kehittämiseen. Alan työtehtävät edellyttävät pätevöittävää koulutusta ja näin ollen koulutuksen laadusta on pidettävä erityistä huolta. Kasvatus- ja ohjausalan perustutkinnon ja sen osaamisalojen laaja järjestämisoikeus heikentäisi merkittävästi kansanopistojen toimintaedellytyksiä, koska ne järjestävät kyseistä koulutusta vakiintuneesti ja ovat investoineet sen kehittämiseen koko ko. koulutusten olemassaolon ajan. Kalajoen Kristillinen Opisto katsoo, että kasvatus- ja ohjausalan perustutkinnon vapaa järjestäminen lisäisi kilpailua epäterveesti. Julkisin varoin tuotettavan koulutuksen alueellisen kilpailuasetelman luominen on epätarkoituksenmukaista, ja heikentäisi kaikkien toimijoiden toimintamahdollisuuksia.

Rahoituksen uudistusta koskevat säädösehdotukset

Kalajoen Kristillinen Opisto pitää hyvänä esitykseen sisältyvää rahoituksen jakautumiseen liittyvää terminologian yksinkertaistamista. Se tekee järjestelmästä helpommin ymmärrettävän. Kahden vuoden toteuman tarkastelujakso on tarkoituksenmukainen.

Esityksen perusteella jatkossa koko tutkinnon suorittamisesta saisi rahoitusta pelkästään niiden opiskelijoiden osalta, jotka ovat aiemmin suorittaneet vain perusasteen koulutuksen. Esityksen tavoitteena on ohjata jo työelämässä olevia tai alaa vaihtavia opiskelijoita suorittamaan tutkintoja pienempiä osaamiskokonaisuuksia. Se ei kuitenkaan ole kaikilla aloilla tarkoituksenmukaista, koska työelämä edellyttää tietyn tutkinnon suorittamista. Tällaisia koulutuksia ovat esimerkiksi kasvatus- ja ohjausalan perustutkinto (varhaiskasvatuksen lastenhoitaja tai evankelisluterilaisen kirkon lastenhoitaja) ja kasvatus- ja ohjausalan ammattitutkinto (koulunkäynnin ohjaaja), sosiaali- ja terveysalan perustutkinto tai seurakunta- ja hautauspalvelualan ammattitutkinto (suntio). Tällaisilla aloilla koko tutkinnon suorittaminen tulisi säilyä rahoituksen perusteena myös niillä opiskelijoilla, joilla on aiempi tutkinto.

Järjestämisluvista poistettaisiin esityksen mukaan sisäoppilaitosmuotoisuutta koskeva kirjaus ja vastaavasti koulutuksen rahoituskertoimissa ei olisi enää erikseen sisäoppilaitosmuotoisuutta. Kalajoen Kristillinen Opisto esittää, että sisäoppilaitosmuotoisuus mainitaan edelleen järjestämisluvuissa ja huomioidaan myös rahoituksessa. Kansanopistot ovat laissa vapaasta sivistystyöstä (632/1998) määriteltyjä sisäoppilaitoksiksi. Niiden järjestämä asuminen on enemmän kuin päivittäiset ruokailut sisältävää majoituspalvelua: kysymys on laajemmasta pedagogisesta lähestymistavasta ja investoimisesta oppimisympäristöön, jossa voidaan oppia myös yhteisöllisesti vapaa-ajalla. Sisäoppilaitosmuotoisella koulutuksen järjestämistavalla voidaan myös tukea niitä opiskelijoita, jotka tarvitsevat erilaisista syistä tukea elämänhallinnassa tai sosiaalisissa taidoissa.

Oppimisen tukea ja erityistä tukea koskevat säädösehdotukset

Kalajoen Kristillinen Opisto katsoo, että tavoite siirtää painotusta erityisestä tuesta kaikille tarjolla olevaan matalan kynnyksen oppimisen tukeen on sinällään hyvä. Huolta esityksessä aiheuttaa, että kynnys lakiesityksen mukaiseen erityisopetukseen nousee verrattuna nykyiseen erityiseen tukeen, ja riskinä on, että todellisia tukimahdollisuuksia parantavia vaikutuksia ei synny ilman samanaikaisia panostuksia oppimisen tuen resursseihin. Jotta oppimisen tuki voi toteutua lakiesityksen toivomalla tavalla, sen toteutumista ei voi edistää ainoastaan tilapäisellä rahoituksella tai hankkeilla, vaan siihen tulee varata riittävät resurssit ammatillisen koulutuksen perusrahoituksessa.

Kalajoen Kristillinen Opisto katsoo, että erityisesti nuorten kohdalla kohtaaminen ja yhteisölliset toimintamallit ovat ratkaisevan tärkeitä oppimisen tukemisessa. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa on todettu, että ”hallitus turvaa riittävän lähiopetuksen määrän. Turvataan erityisesti oppivelvollisuuskoulutuksessa olevien ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden oikeus riittävään lähiopetuksen määrään, työpaikkaohjaamiseen sekä tarvittavaan oppimisen tukeen.” Käsillä oleva esitys ei sisällä ehdotuksia lähiopetuksen määrän turvaamiseksi.

Tilaukoulutusta koskevat säädösehdotukset

-

Muut ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia koskevat säädösehdotukset

-

Asetusluonnokset

Kalajoen Kristillinen Opisto esittää, että kasvatus- ja ohjausalan perustutkinto lisätään esityksen 1§:ään rajoitettavaksi tutkinnoksi. Tätä perustelemme sillä, että kokeilua koskevan lakiesityksen 5§:n mukaan säädettäisiin, että opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksellä koulutuksen järjestäjän kokeiluluvasta voidaan rajata pois tutkintoja ja osaamisaloja erityisesti silloin, kun tarjonta on selvästi tiettyjen erikoistuneiden koulutuksen järjestäjien toteuttamaa, ja niiden laaja järjestämisoikeus heikentäisi olennaisesti niiden koulutuksen järjestäjien toimintaedellytyksiä, jotka tämän lain voimaan tullessa järjestävät kyseistä koulutusta. Kasvatus- ja ohjausalan perustutkinnon ja sen osaamisalojen laaja järjestämisoikeus heikentäisi merkittävästi kansanopistojen toimintaedellytyksiä, koska ne järjestävät kyseistä koulutusta vakiintuneesti ja ovat investoineet sen kehittämiseen koko ko. koulutusten olemassaolon ajan. Lisäksi ne järjestävät varhaiskasvatuksen ja perhetoiminnan osaamisalaan sisältyvää evankelisluterilaisen kirkon lastenohjaajan tehtäviin pätevöittävää tutkinnon osaa sekä kommunikaation ja viittomakielisen ohjauksen osaamisalaa, jotka ovat niiden erityisosaamista ja joita muut koulutuksen järjestäjät eivät juuri tarjoa.

Muut kommentit

-

Rantanen Niko

Kalajoen Kristillisen Opiston kannatusyhdistys ry - rehtori